

ШҮҢ

СОВЕТ ЭВИЛЕЛИНИҢ КОМУНИСТИК ПАРТИЯЗЫНЫҢ ТЫВА ОБЛАСТЬ БОЛГАШ
КЫЗЫЛ ХООРАЙ КОМИТЕТТЕРИНИҢ, АЖЫЛЧЫ ЧОННАР ДЕПУТАТТАРЫНЫҢ
ОБЛАСТЬ БОЛГАШ КЫЗЫЛ ХООРАЙ СОВЕТТЕРИНИҢ ОРГАНЫ

1957
МАРТ
20
СРЕДА
№ 57 (3769)

Өртөз 20 коп.

Октябрьның 40 чыл оюн эрттирери болза Коммунисттик партияны болгаш Совет чазакты долгандыр бистин чурттуң бүгү улустарын улам сырый каттыштырар, ажилчын аңгының болгаш колхозчу тараачынарның бузулбас эвилелин, ССРЭ-ниң улустарының найыралын улам улуу-биле быжыдар, бүгү-ле чурттарның ажилчы чоннары-биле бистин улустуң интернационалдыг харылзааларын быжыдар болгаш коммунизм дээш демиселге ажилчы чоннарын миллион-миллион массаларының чогаадыкчы инициативазын болгаш идекейин улам бедир-биле көдүрер дээрзинге СЭКП Төп Комитети быжыг бүзүрелин илгерилеп тур.

Октябрьның социалисттик Улуг революциязының 40 чыл оюнун байырлалыга белеткел дугайында СЭКП ТК-НЫҢ ДОКТААЛЫ

Киж төрөлгөтенин төөгүзүп чаз те-чадан—капитализмниң буурап балымшыкынын болгаш чаз, социалисттик интеллигенцияны тургузганын үч-чазым ажиткан Октябрьның социалисттик Улуг революциязы 1957 чылдың ноябрь 7-де 40 чыл болур.

Октябрьның социалисттик революциязын улуг Ленин баштаан Коммунисттик партияны ууртууга-биле боттандырган. Помещиктерниң болгаш капиталисттерниң өргө-чагыргазын дүжүргөш, бистин чуртувуска ажилчын аңгының политиктиг тергиделин, пролетариаттың диктатуразын, демократияны, өдө-кабас улус массаларга демократияныч дөдү хөөр — Совет өргө-чагыргазы ол тургускан. Улус төөгүдө бир-ле дугаарында болунуң чуртувун ээси болу берген. Фабрикалар, заводтар болгаш демир оруттар, чер болгаш чер иштинин байлаа ажилчы чоннарын эдилели апарган.

Эрткен уениң бүгү-ле революцияларынга мөчүшкүнүн бир хөөрүнчү өскө хөөр-биле солчушкуну, бир мөчүшкүн аңгының тергиделин өскө мөчүшкүн аңгының тергиделин-биле солчушкуну болуп турган. Октябрь революциязы кижин кижин калдып-даа мөчүшкүн болгаш национал дараалык база национал ден өскө чорутуң бүгү-ле хөөрүнчү ССРЭ-ге уузулганга чедирген.

Октябрьның социалисттик Улуг революциязы экономикага, интеллигенцияга тургузуга, национал харылзааларга, улустарның политиктиг болгаш культуруга амырларынга өң ханы өргөдө болган.

Чурттуң кырынга киргелен келген экономиктиг болгаш политиктиг буураашкындан, чуртту империалисттик араттарын аңгы-аңгы кезектерге чарыгарын болгаш кулдарынын кыжымшыкындан Октябрь революциязы бистин чуртувун тынын алган. Тайбыны чарлаш база империалисттик ханыг солкулжымшыкыны уенин аргазын бүгү улустарга айткан, В. И. Ленинниң «ов-он миллион кижилерниң амырларын болгаш өлүмүн айттырар» деп азыны айттырар ол шийтирген. Улустуң ол улуг революциязы дайында улуг, улустар аразында тайбын дээш ажилчыларын болгаш тараачыларын өң-не дилин, өң-не кызыгар чок демиселниң үлөгер-чизге болуп турар.

Октябрьның социалисттик Улуг революциязы марксизм-ленинизм улам-на тилеп турар туугуң ала-биле боттандырган. Буржуа идеология, ажилчын шимчээшканын иштине оппортунизм болгаш реформизмниң идеологиязына, социал-шовинизм болгаш реалык идеологияны кайгамчык улуг күшүн согушкуну ол таварыштырган; пролетария интернационализмин улуг принциптерин амырларга ол боттандырган, бүгү чурттарга ажилчы чоннарын уганында революциялар салдарын чедирген, делегейин ажилчын болгаш национал-хосталгалыг шимчээшканын чаз чадажы-көдүргөн.

Октябрьның социалисттик революциязы совет чурттуң бүдүрүчү күштеринин көгүлдөшкө өң калбак делгемни ажиткан. Эрги, өү эрткен тургузугуң күштеринге улуг демиселге чаз, мурашчы интеллигенция тургузарыга маалымдыг чорутуң кайгамчыктын көргүсүн өң-не калбак улус массалары медресид төөгүтү чогаалдыкка ол көдүргөн.

Октябрьның социалисттик революциязы хөдөөчөндөрүн хостаян, политика болгаш интеллигенция амырларынга долу ден өргөн оларга хандырып берген, интеллигенция күш-ажылында болгаш анык салгачыларын кижилеринге иленкейлиг киржире калбак аргаларын оларын мурунга ажитып берген, не-хөдөөчөндөрүн алар-үзгөш белин көдүргөн. Совет чуртта чурттан турар бүгү национал-хосталгалыг амырларын мурунга билгелерин шийгээш алырчык, бүдүрүлгөч мергежилди чедип алырчык, чогаалдык күш-ажылчы, совет улустуң аса-текин болгаш алдары дөш, коммунизм дөш чүткүчү болгаш өргө-маалымдыг чоруттарга калбак орутуң Октябрь революциязы ажиткан.

Дайынын хооруттарын, бүгү талаларын өжөөнөшкө капиталисттик күрөндөр-биле буураштырган хожундай, адрарлыг чуртта социализмин тургузары белем өскө хөөр турган. Социализм тургузганын мурунга берген болгаш монократик хей турган. Нычазалык ленинчи Коммунисттик партияга сорук кийирген болгаш ууртууга бистин чуртувун маалымдыг ажилчын аңгыны, ажилчы тараачыларын, мурашчы интеллигенцияны ол бергелерин болгаш монократик мурунга айтканларын, мөчүшкүн аныларга улуг, менештерге, өскөргө, троцкистерге, бухаринчилерге, буржуа националисттерге болгаш социализмге өскө-даа дайынына улуг кадык-жонун демисел оларын азы өртп шыдаанар.

Совет улус чуртту социалисттик индустриализацияны төөгүтү кыска хуузаларга боттандырган, өргө-чагырганы алтынның соода пролетар революциязын ол берге соругазы болуп кезе ажил-агын коллективизацияны шийтирген, культуру революцияны боттандырган, мөчүшкүн аныларга улуга, делегейде баштагы социалисттик интеллигенция тургускан. Ол бүгү тилгелдер Совет өргө-чагырганын догунап келген 40 чылдарын дугурунда чаалал алынган, ол чылдарын 18-тен өвөш өскө чылдарын хамааты болгаш делегейин ийги дайын база дарааныдагы үлөрин улус ажил-агын катал тургузары өздөш.

Делегейин ийги дайынында совет улустуң фашизмни ашкан бүгү делегейге төөгүтү тилгелген фашисттик кулдарымышкынын айымында чыл Совет Эвилелин улустарын өскө, харын бүгү киж төрөлгөтенин камгалап алган. Ол дайын чорун турда совет улус, социализмни политиктиг болгаш экономиктиг системаны бүгү-ле шыгалдаларын алдары-биле түдүп эрткен, а совет күрүне улам-на быжыг болгаш күчүгү болу берген. Ол бүгү болза социалисттик тургузугуң сынын дивес амырларчы күштүгүн дугайын херчилеп турар.

Совет Эвилелин Коммунисттик партияны ууртууга-биле делегейин күчүгү индустриализм күрүсүн, мурашчы техникалар болгаш эртемниң чурту болу берген. 1957 чылга чедир ССРЭ-ниң үзгүчү революция мурундагы уенинде дөдүргө 30 ажил катал, а бүгү социалисттик экономиканы хөгжүдериң үндөш—азар индустрия 50

ажыг катал өскөн. Социалисттик ажил-агын үндөш күчүгү социалисттик индустрияны тургусканы маалымдыг ажилчын аңгының, улусчу интеллигенцияны, бүгү совет улустуң хөгжүдериң чүвө чок өргө-маалымдыг чоруту тур.

Октябрьның социалисттик революциязы болгаш кезе ажил-агын коллективизацияны кезе ажил-агын бүдүрүлгөш үндөшкөн, бүгү тараачыларын амырларын болгаш чуртталгалын өң ханы-биле чарлашкан. Кезе ажил-агын бүдүрүлгөш шийтирген көдүрер таланы-биле сөөлү чылдарга партияны айткан хөгжүдериң чедирген боттандырыны колхозчу тургузугуң кайгамчык улуг күжү, улуг, интеллигенция социалисттик кезе ажил-агын артык күжү дагы-дагы илгезен. Кезе ажил-агын мурашчы техника-биле хөгжүдериң, эртемниң болгаш мурашчы хуржугуң чедирген илгезин колхоз болгаш совет бұдүрүлгөш калба-биле неперетке, хей-хей миллион гектар кур болгаш куруккан черлерин шийгээш алганы тараа бұдүрүлгөш дөш көдүрер болгаш маал ажилын бурунгар шимчедир арганы берген.

Ол бүгү экономиктиг чедиршкенин, хожундай, өрткөн үдөш бүдүрүлгөш техникадан бирги чергениң маалымдыг индустриализмге, кайгамчык улуг гидроэлектростанцияларга, автоматизация, телемеханикага, атомуг энергияны ажил-агын бистин чуртувун улуг каагы мурашкыны ажил-агын социалисттик системанын бүгү делегейге төөгүтү артык күштеринин күрөлдүг көргүзү турар.

ССРЭ-де чурттан турар бүгү националларын политиктиг болгаш экономиктиг хөгжүдериң, оларын күрүне таланы-биле бот-эргезин бадыткан тургузарыга болгаш социалисттик утка-шыналыг, национал хөөрүлгөш культуразын чедиршкенин Октябрьның социалисттик революциязы өң-не калбак делгемни ажитып берген. Улустарын шаандакы башкаларга болгаш көрүр хөн чок чорутарын олурунга ол оларын улуг байырын, чангыс аңгы чоруту болгаш кайы-байынына дуулажыгары бар апарган. Ленинниң национал политика — бүгү улустарын болгаш националларын ден өргөшкөн, найыралын болгаш амырларын чорутуң политиказы тилеп үнөш.

Социализм дээш демиселге совет кижилер — ажилчылар, тараачылар, интеллигенция улам-болал таланы-биле өскөн, оларын медресид чоруту белем, төөгүтү маалымдыг болгаш тургузугуң, чаз, социалисттик амырлар-чуртталгалын тургузугуң болуп улустуң чогаалдык күчүгү күштүгү долу хөгжүдериң өлгөшкөшкөн келген.

Ажил човталымшыкын болгаш деңгил хооруталыг төөгүдө бир-ле дугаарында ССРЭ-ге уузулган. Күш-ажылды бүдүрүлгөш өздөш-биле, үзгүчү болгаш кезе ажил-агын бүдүрүлгөш көдүрүшкүнү-биле кады национал орулга өдү, хоорайын болгаш кезе ажилчы чоннарын амырларын деңгил белин турар. Революция мурунда бижик белем чону (9-тан болгаш оон өү нызмы) 76 хууш санатын турган чуртта бүгү-ниги чеди чыл өргөдөшкөн чер болганда боттандырган, бүгү-ниги оң чыл өргөдөшкө шийгешкенин өздөш. Совет эртемни, техниканы, культураны бурунгар бүдүрүлгөш шийгелер бар чыдар хей санын улусчу интеллигенция бүгү-ле өздөшкөн республикаларга өскөн.

Октябрьның социалисттик Улуг революциязын тилгелгези болгаш совет чуртта социалисттик тургузугуң бадытканын тургустанын төөгүтү хөгжүдериң бүгү чорутулганга тодорайлыгы сазыларын чедирген. Европада болгаш Азияда пролетария болгаш национал-хосталгалыг күчүгү шимчээшкөн калбарган. Делегейин ийги дайынында фашисттик күштерин Совет Эвилелин шийтирген ачы-хавылаанда чылга шапканы революстук пролетария болгаш национал-хосталгалыг шимчээшкени улам-на калбарган. Азияны болгаш Африканы чурттарында колониалдыг кулдарытын кичиничин азында чүс-чүс чылдарга өздөш келген чүс-чүс миллион кижилер идекейлиг политиктиг амырларга олгунган. Тилгелгези национал-хосталгалыг шимчээшкенин түнөшкөш ол улустар аразынын харылзааларына, тайбын дээш демиселге чутуга рошчу ойнап турар. Чөн чүтүгү өң улуг күрүндери хамарышпас чоруту чедип алган.

Октябрьның социалисттик Улуг революциязын сөөлүдө делегей төөгүзүң өң улуг болушкуну болза Кызытта база Европанын болгаш Азияны азын хей чурттарында социалисттик революцияларын тилгези болган. Улустарын маалымдыг демиселдин түнөш болуп турар ол революциялар өң-биле кады делегейин капиталисттик системанын үзгүчүлүгү турар буурап балымшыкынын, бүгү киж төрөлгөтениң социализмге бурунгар уганымышкыны тилгелгези шимчээшкенин херчилеп болуп турар. Капитализмниң делегей системанын Октябрь революциязын бөр өздөш кризис улам-на чилеп болгаш ханы болуп бар чыдар. Капиталисттик системадан хооруган чурттар Совет Эвилели-биле кады экономиктиг, политиктиг болгаш ийги күчүгү сөксал чокка күштөшүп турар чангыс-ай социалисттик лагерин тургускан, ол чорук делегей хөгжүдериң бүгү чорутулгазына таарымчалыг сазыдарын чедирп турар.

Совет Социалисттик Республикаларын Эвилелин, Кызыт Улус Республиканы, Албанияны Улус Республиканы, Болгарияны Улус Республиканы, Венг Улус Республиканы, Вьетнамын Демократтыг Республиканы, Герман Демократтыг Республиканы, Корея Улус-Демократтыг Республиканы, Мого Арат Республиканы, Польша Улус Республиканы, Румын Улус Республиканы, Чехослова Республиканы аны-дунузын сырый найыралы-биле каттыштырып турар социалисттик чурттарын улуг демократтыгыраазы тайбынын болгаш улустарын айыл чок чорутуң тилгелгези быжыг багызын апарган.

Социалисттик чурттарын улуг демократтыгыраазын интеллигенция амырларын бүгү-ле алырларын өң улуг чедиршкенин империалисттер калгачы-биле өжөөрүп туралар. Чаз интеллигенция тургузугуң турун турун дөртөн чылынын тургузуна шийгешкөн болгаш үргөшкөндө, контрреволюстук күчүдөрдүн болгаш шууг дайын авантюраларын арганы-биле социалисттик чурттарын тилгелгези хөгжүдериң моондак кадары делегейин

реакцияны өздөшкөн келген. Ничалы-даа ол бүгү орада-жымшыкынар буурап дүшкөн, чүгө дөргө чаз, социалисттик тургузугуң бадытканынын бүгү делегейге төөгүтү чорутулганын калды-даа калжарымын-биле аса дөргөшкөн болбас. Венгрияда улус-демократтыг тургузугу дүжүрер деп делегейин империалисттик реакциянын догузугу-биле буурап дүшкөн чөөтө чазгы орадажымшыкын ол дугайын көсүтү-биле херчилеп турар. Империалисттик агрессорларын улустар аразынын байлыгын тилгелгези-ринге улашкан өскө-даа чиженишкенин болгаш өңчү-чөткөдөри база ол дугайын чутулаан турар.

Эрте-даа бол, азы орай-даа бол бүгү чурттар социализмге кирер деп В. И. Ленин айткан турган. Аңгы-аңгы чурттарын национал таланы-биле оңагай мыгдаларын болгаш оңа байладарын шийгези-биле барымдалар көргүзүп өргөш чутулаан оңагай демиселдешикан, ССРЭ-де социалисттик революцияны хөгжүдериң хоолуу ёзуугар бол чүдүлери болгаш демиселге база тус черин, национал оңагай байлаалыг өскө, а бүгү делегейге ууру-дуулажы болуп дээрин Ленин демисел турган. Ийгилиги дөшкө болгаш хоолуу ёзуугар чүдүлери болза пролетариаттың диктатуразын, тодорайлыгы Коммунисттик партияга ууртууган ажилчын аңгының политиктиг өргө-чагырганы; тараачыларын кол массалары-биле болгаш ажилчы чоннарын өскө-даа бүгү кезектери-биле ажилчын аңгының өңилеи; национал дараалыг тургузугу болгаш улустарын аразында ден өргөн база аны-дунузын найыралын тургузары; бүдүрүлгөш кол чөпсө-хөгжүдериң капитализмге өңчүгү ууруткары болгаш социалисттик, интеллигенция өңчүгү тургузары, социализм болгаш коммунизм тургузарыч, ажилчы чоннарын амырлар деңгил белин улашкан индустрияны, экономиканы интеллигенция план ёзуугар хөгжүдери; кезе ажил-агын чоруту социалисттик чурттары; социалисттик күрүсүн быжыглар болгаш ийгилиги база дагы аңгы дайынынын халгашкынын социализмни чалал амырларын камгалаары; тус чурттын ажилчын аңгының өскө чурттарын ажилчын аңгы-биле өң-сетки каттыжымшыкын (пролетария интернационализм) болуп.

Октябрь революциязын Россияны төөгүтү байлаалары-биле холбашкан бүгү оңагай байлаалары турга-даа, ниги үндөш дөрт оруту ол сазын берген, ол ору-биле бүгү чурттарын пролетарийер социализмге бар чыдар болгаш моон солгаар-даа бар.

Ийги-бүрү социал системаларын күрүндөшкөн тайбын хөгжүдериң догунаарын ленинчи принциптин ууртууга болушкуну, тайбынын политиканын, бүгү-ле чурттар-биле найыралын болгаш кайы-байыныга ажитыг экономиктиг база культуру харылзааларын хөгжүдериң политиканын дөртөн чылдын тургузуна Совет Эвилелин чайгышын чогу-биле болгаш шыны-биле чорутуп турар. Бүгү делегейге тайбынын хөөр артыгар болгаш камгалап алырчык бүгү-ле күженишкенин салбылаан, агрессчү күштерин чаз дайынын өскөдөшкө чүткүлериң совет улус барымдалар көрбөс арга чок. Ичканаш чурттан камгалап аргазын быжыглар дугайында, Октябрьның социалисттик революциязын улуг чалал амырларын интеллигенция-биле камгалап дугайында мога-шыл чок сазын салыры өргөшкө чутуга.

Совет улус адалыг, төөгүтү хөрөстөрүн бүдүргөн. Коммунизмниң материал-техниктиг суурун тургузарынын улуг чаагай соругуна, чуртталгы чонун кажы бүдүргөш оңагайш прокуция бүдүр таланы-биле капитализмни өң-не сайырапай чурттарын төөгүтү кыска хуууа интеллигенция болгаш эртеринин соругазы амы үдө социалисттик интеллигенция ажил-агынчыларын мурунга турар турар. Дөдү техникага болгаш оң өң дөргө организм-таарына үндөшкөшкөн бүдүрүлгөш үзгөшкө чокка болбазырапайжыткан, күш-ажылды бүдүрүлгөш белин дөш, материалдыг чаагай чүдүлериң алдышкын тургузары дөш совет улус мога-шыл чокка демисел турар. Социалисттик демократияны хөгжүдериң, күрүсүн өргөшкөшкө хун-бүрүгү илгелгези киржигезинче, ажил-агын болгаш культуру тургузугуң ууртууга улус массаларын улам калба-биле хаара тыртышкан, өрткөн болгаш культураны хөгжүтүшкан, совет кижилерин социалисттик медресин улам бедир-биле көдүргүшкан, Коммунисттик партияны айткан берген ору-биле—коммунизмге бурунгар социалисттик интеллигенция болуп чоруту.

СЭКП ТК-ның доктадыры болза: 1. Бүгү делегейге ууру-уткамы болуп турар бүгү улустуң байыралы болуп Октябрьның социалисттик Улуг революциязын дөртөн чыл оюн эрттиреринге белеткел СЭКП-ниң XX съездинин төөгүтү шийтирген амырларга чедиршкенин-биле боттандырыныч чонун миллион-миллион массаларын чогаалдык идекейлиг мобилизацияны демисел-биле калбарып чорутар.

2. Октябрьның социалисттик Улуг революциязын 40 чыл оюну алдары дээш социалисттик экономиканы улам ийи көдүрерин, алыгы беш чылдын ийги чылынын улус ажил-агын планын хуууа бетине күсүдериңче, кезе ажил-агын бүдүрүлгөш дөш көдүреринче, улус ажил-агын бүгү-ле алырларынга чаз техниканы калба-биле неперетке болгаш социалисттик бүдүрүлгөш курааныраага база аргаларын улам-на догузугу-биле ажил-агын, чуртталга туугуун планларын хуууа бетине күсүдериңче, совет эртемни болгаш ССРЭ-ниң улустарын хей националдыг социалисттик культуразын чедиршкенин улашкан бүгү улустуң социалисттик чарыгын организастарын болгаш калба-биле непереткенин таланы-биле үзгүчүлүгү болгаш транспортун ажилчыларын, инженерлерин болгаш техникаларын, колхозчуларын болгаш МТС-терин база совхозтарын ажилдагычларын инициативазын деткирар.

3. Октябрьның оюн байыралында белеткелдин чорутулгазына паралакта болгаш аса пропагандазына Октябрьның социалисттик революциязын белеткелдин болгаш чо

рудулажынын үнөшкөн өң чутуга политиктиг болушкуну чырыдар, Коммунисттик партияны болгаш оң баштык чызы—В. И. Ленинниң улуг организакты болгаш чарыгын рош калба-биле тайлырларын өргөшкө чутуга. Массаларын ортууга бүгү ийи-политиктиг ажилы эжишкышкан, Октябрьның социалисттик Улуг революциязын бүгү делегейге төөгүтү ууру-уткамы, социализм дөш, бүгү делегейге тайбын дээш демиселге ССРЭ-ни болгаш улус демократиязын чурттарын чедиршкенин, социалисттик революцияны болгаш пролетариат диктатуразын дугайында марксизм-ленинчи өргөдөш ууру-уткамы, социализм болгаш коммунизм тургузушкуну Коммунисттик партияны болгаш социалисттик күрүсүн рош, пролетария интернационализмин болгаш бүгү делегейде коммунизмге ажилчы шимчээшкенин чангыс өңчү ууру-уткамын тайлырларын партия организастарын организастар ужурут.

4. Бүдүрүлгөш, колхозтарга болгаш совхозтарга, албан черлеринге болгаш дөш өргөшкө черлеринге, район-нарга, хоорайларга болгаш областтарга ажилчы чоннарын база хей-аңгы организастарын талгашкыларын Октябрьның социалисттик Улуг революциязын 40 чыл оюнга белеткелдин болгаш эрттирерин комсомолларын тургузулар.

5. Октябрь революциязын болгаш хамааты дайынын киржикчилерин чалышкан, партия, профсоюз, комсомол болгаш өскө-даа хей-аңгы организастары-биле кады ажилчы чоннарын байылыг хуралдарын бүдүрүлгөш, колхозтарга, албан черлеринге, өргөшкө черлеринге, шийткө кезектеринге Октябрьның 25-тен ноябрь 5-ке чедир үнөш дугурунда эрттирерин сүмөлөр.

6. Октябрьның социалисттик Улуг революциязын доктадырган чогаалдары: В. И. Ленинниң ажиларын, партия документаларын чымылдарын, Октябрьның чөпсөшкөн тура-халымшыкынын киржикчилерин сазымшыкынын, Октябрьның социалисттик революциязын дугайында, Совет социалисттик күрүсүн дугайында, социалисттик революция болгаш коммунизм тургузушкуну Коммунисттик партияны организакты ажил-чорутулгазын дугайында, ленинчи национал политика дугайында, ажилчын аңгының болгаш тараачыларын өңдөшкөн дугайында, социалисттик индустриализация болгаш колхоз тургузугуң тилгелгезин дугайында, совет эртемни болгаш культураны хөгжүдериң болгаш өң-да өскө чүдүлери дугайында тайлырларын брошюраларын серияларын чөдүр өңдөшкөн паралап үзгүчүлүгүн хандырын СЭКП ТК-ның чанында Марксизм-ленинизмниң институтуна, Бүрүсүн политиктиг ном үндүрер черинге болгаш ССРЭ-ниң Эртемер академиязын ном үндүрер черинге саналаар.

«40 чылдарын дугурунда Совет өргө-чагырганын чедиршкенин чуртагалар-биле» деп чымын юму үндүрерин ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлгөшүн чанында Төп статистика өргөдөшкө хүлээлр.

Чөш чогаалдын ном үндүрер черлерин Октябрь революциязын, хамааты болгаш Ала-чурттуң Улуг дайынынага база коммунизмни тилгелгези дөш совет улустуң демиселге холбаштырган совет чөш чогаалдын өң дөргө чогааларын паралап үндүрерин хандылар.

7. «Октябрьның социалисттик Улуг революциязын дөртөн чылдын дугайында» телестерин белеткелдин болгаш паралап үндүрерин СЭКП ТК-ның пропаганда болгаш агитация кичиничинге база СЭКП ТК-ның чанында Марксизм-ленинизм институтуна дөш.

8. Октябрьның социалисттик Улуг революциязын 40 чылды холбаштырган теоретиктиг болгаш пропагандыг чүдүлери база Октябрь тура-халымшыкынын киржикчилерин сазымшыкынын, төөгү таланы-биле өчкөрдөр болгаш расказтарын паралап үндүрүлгөш солгаар болгаш интеллигенция журналистарын редакцияларын саналаар.

9. ССРЭ-ниң Эртемер академиязын, өвилелешкен республикаларын Эртемер академияларын, СЭКП ТК-ның чанында Марксизм-ленинизм институтуна болгаш Интеллигенция институтуна Октябрьның социалисттик Улуг революциязын 40 чылды холбаштырган эртемер сөксаларын чорутарын сүмөлөр.

10. ССРЭ-ниң Культура министрствозунга: а) Төөгү, революстук темаларга кинофильмдерин болгаш ССРЭ-де социалисттик тургузушкуну чедиршкенин дугайында документалдыг фильм-очертелерин белеткелдин болгаш экраннага үндүрерин;

б) Москва болгаш өвилелешкен республикаларын нойскаларын өң дөргө чогаалдык коллективтерин чедиршкенин көргөшкөн, ший болгаш музыка театрларын, ансамбльларын болгаш ийги мларын Бүтү өвилелешкен фестивалын чорутарын;

в) Ленин дугайында, Коммунисттик партия дугайында, ССРЭ-де социалисттик тургузушкуну дугайында плакаттарын, альбомдарын, өң дөргө чурттарын репродукцияларын массалыг тираж-биле база «Совет өргө-чагырганын 40 чыл» деп фотодөргөш паралап үндүрерин;

г) Октябрьның социалисттик Улуг революциязын 40 чылды холбаштырган тургузугуң дамчыгаларын радио болгаш телевидение дамчыгыч организастарын саналаар.

Октябрьның 40 чыл оюн эрттирери болза Коммунисттик партияны болгаш Совет чазакты долгандыр бистин чурттуң бүгү улустарын улам сырый каттыштырар, ажилчын аңгының болгаш колхозчу тараачыларын бузулбас эвилелин, ССРЭ-ниң улустарын найыралын улам улуу-биле быжыдар, бүгү-ле чурттарын ажилчы чоннары-биле бистин улустуң интернационалдыг харылзааларын быжыдар болгаш коммунизм дээш демиселге ажилчы чоннарын миллион-миллион массаларын чогаалдык инициативазын болгаш идекейин улам бедир-биле көдүрер дээрзинге СЭКП Төп Комитети быжыг бүзүрелин илгерилеп тур.

Совет Эвилелин Коммунисттик партияны
Төп Комитети.

Россияның Совет Федеративтиг Социалисттиг Республикасының 1957 чылда Күрүне бюджетинин дугайында

Х О О Й Л У

Россияның Совет Федеративтиг Социалисттиг Республикасының Дээди Советинин доктаалары бола:

1 чүүл. РСФСР-нин Министрлер Чөвүлениндин кирип келгени РСФСР-ниң 1957 чылда Күрүне бюджетин, Бюджет комиссиясының болгаш РСФСР-ниң Дээди Советинин депутаттарының саналарын ёзулар хүлээн алган өскерлешкинери-биле, — орутталар болгаш чарыгдалар талазы-биле шунту, 104.405.054 муң рубль түгө бола.

2 чүүл. РСФСР-ниң 1957 чылда Күрүне бюджетинин күрүне болгаш кооператив бүдүрүлгелеринден база организацияларыннан кирер орутталарын нитизи-биле 87.338.559 муң рубль түгө доктаалар.

3 чүүл. Улус ажыл-агыйын акшалаңдырынга — үлетирүү, көдээ ажыл-агыйын, транспортту, чуртталга-коммунал ажыл-агыйын болгаш улус ажыл-агыйын өскө-дээ адырларын — улус айнаа хөтүлдеринге чарыгдаларын РСФСР-ниң 1957 чылда Күрүне бюджетинге — нитизи-биле 35.263.323 муң рубль түгө, оон аңгыда, — бүдүрүлгелерин болгаш ажыл-агый организацияларын боттарынын акша-хөргөңдеринин күсели-биле 32.345.782 муң рубльге, а шунтузу 67.609.105 муң рубльге доктаалар.

4 чүүл. Социал-культурулгү хемчеглерге — бүтүннү өөрелдигини школаларында, техникумнарда, дээди өөрелдиге черлеринге, эртем-школада албан черлеринге, фабрика-завод өөрелдигинин школаларында, библиотекаларда, клубтарда, театрларда, паркахтарда, радио дамчыдылганын болгаш чырымышкын база культуруга талазы-биле өскө-дээ хемчеглерге; эмгекке черлеринге, уруулар аялаларын, санаторийлерге, калык камгалаарын болгаш күш-культурунун өскө-дээ албан черлеринге; пенсияларга болгаш пособиелерге дөвөлүлгелерин РСФСР-ниң 1957 чылда Күрүне бюджетинге — нитизи-биле 62.945.065 муң рубль түгө доктаалар.

5 чүүл. РСФСР-ниң 1957 чылда Күрүне бюджетинин күрүне өргөлдөөн органдарын төлөөн тударында дөвөлүлгелерин 4.842.753 муң рубль түгө доктаалар.

6 чүүл. РСФСР-ниң 1957 чылда республика бюджетин орутталар болгаш чарыгдалар талазы-биле 80.781.812 муң рубль түгө бола.

7 чүүл. Автономнуг республикаларын, крайларын, областтарын болгаш РСФСР-ниң республика чыгырларында хоорала-

рынның 1957 чылда бюджеттерин нитизи-биле 56.738.246 муң рубль түгө доктаалар, оон кининде:

(муң рубль-биле)	
Алтай край	993.112
Краснодар край	1.206.358
Сочи хоорай	87.312
Красноярск хоорай	156.118
Красноярск край	978.263
Приморск край	625.953
Оон иштинде Владивосток хоорай	128.828
Ставрополь край	783.748
Хабаровск край	697.250
Амур область	365.940
Архангельск область	364.048
Архангельск область	643.167
Астрахань область	337.845
Балашов область	380.399
Белгород область	397.658
Брянск область	541.333
Великие Луки область	315.663
Владимир область	585.962
Вологда область	617.943
Воронеж область	692.126
Горький хоорай	429.724
Горький область	607.751
Иванов область	644.289
Иркутск область	796.870
Калининград область	375.078
Калинин область	712.686
Калуга область	426.953
Камчатка область	468.903
Камчатка область	258.171
Кемерово область	974.787
Киров область	820.945
Кострома область	439.278
Куйбышев хоорай	338.379
Куйбышев область	570.931
Курган область	397.282
Курск область	505.087
Ленинград хоорай	2.943.842
Ленинград область	631.718
Липецк область	431.345
Магадан область	426.451
Молотов хоорай	265.725
Молотов область	982.828
Москва хоорай	6.755.053
Москва область	2.285.704
Мурманск область	440.353
Новгород область	389.095
Новосибирск хоорай	305.510
Новосибирск область	538.903
Омск хоорай	208.512
Омск область	470.026
Орёл область	385.240
Пенза область	561.910
Псков область	303.213
Ростов-Ростов хоорай	290.563
Ростов область	526.583

Рязань область	606.511
Саратов хоорай	257.929
Саратов область	573.825
Саратов область	677.629
Свердловск хоорай	378.131
Свердловск область	1.308.486
Смоленск область	526.789
Сталинград хоорай	283.461
Сталинград область	462.753
Тамбов область	571.880
Томск область	372.965
Тюва автономнуг область	179.264
Тюва область	634.869
Тюмень область	589.353
Ульяновск область	461.130
Челябинск хоорай	290.181
Челябинск область	861.108
Чита область	459.511
Чкалов область	711.997
Ярослав область	645.620
Татар Автономнуг Совет Социалисттиг Республика	1.134.922
Оон иштинде Казань хоорай	249.358
Башкир Автономнуг Совет Социалисттиг Республика	1.185.881
Оон иштинде Уфа хоорай	186.406
Дагестан Автономнуг Совет Социалисттиг Республика	570.443
Бурят-Монгол Автономнуг Совет Социалисттиг Республика	359.502
Кабардин-Балкар Автономнуг Совет Социалисттиг Республика	210.777
Карел Автономнуг Совет Социалисттиг Республика	496.397
Оон иштинде Петрозаводск хоорай	88.033
Коми Автономнуг Совет Социалисттиг Республика	368.636
Марий Автономнуг Совет Социалисттиг Республика	313.155
Мордовия Автономнуг Совет Социалисттиг Республика	400.178
Сонгу-Осетин Автономнуг Совет Социалисттиг Республика	244.054
Удмурт Автономнуг Совет Социалисттиг Республика	584.489
Чечен-Ингуш Автономнуг Совет Социалисттиг Республика	320.468
Чуваш Автономнуг Совет Социалисттиг Республика	425.025
Якут Автономнуг Совет Социалисттиг Республика	591.930

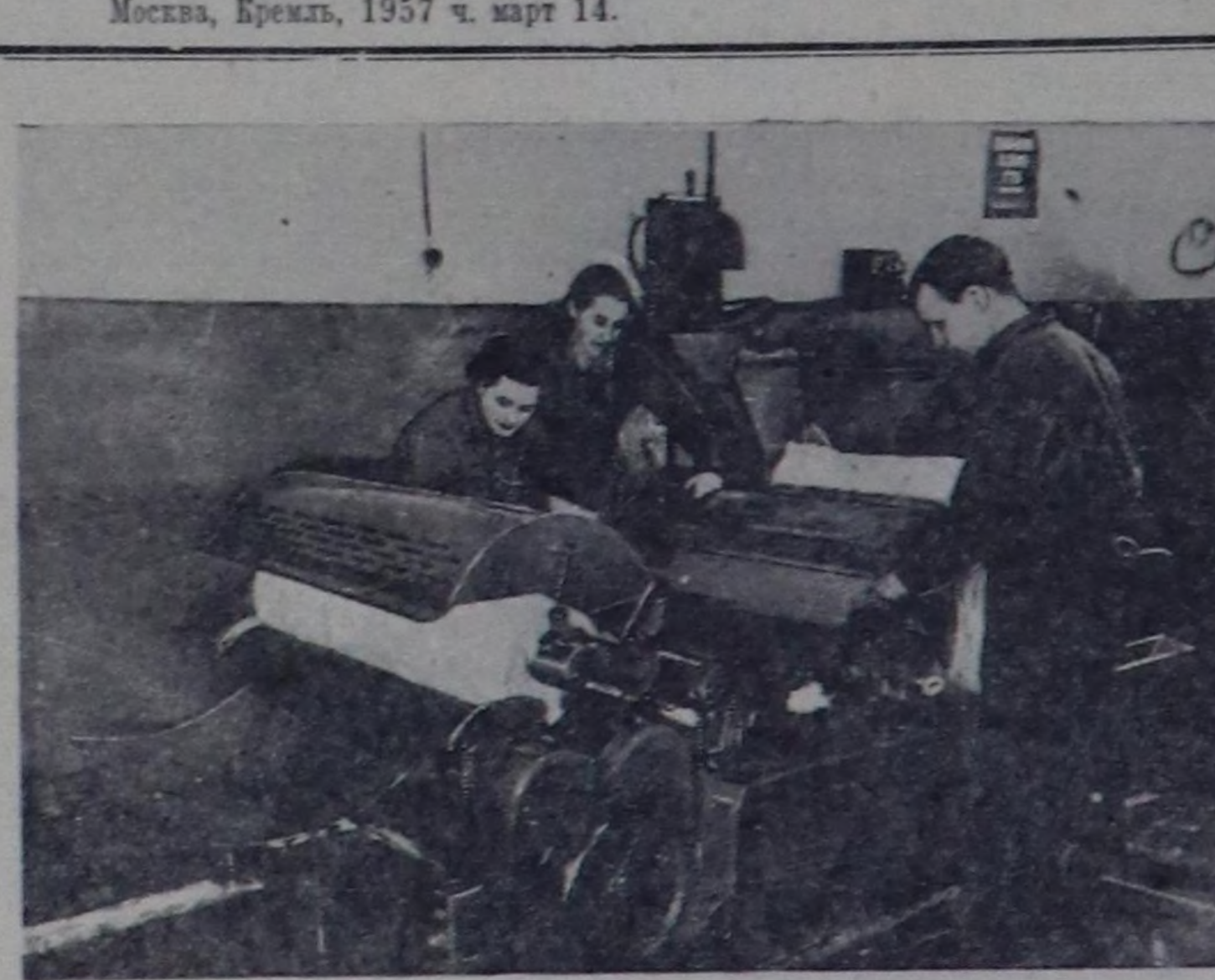
8 чүүл. РСФСР-ниң крайларын, областтарын, республика чыгырларында хоорайларын болгаш автономнуг Совет Социалисттиг Республикаларын бюджеттеринге шилчигелерин 1957 чылда дараазында хемчеглерге доктаалар:

Сахалин область	100	35	100	100	100	100	5,2
Свердловск хоорай	100	5	100	5	—	100	1,4
Свердловск область	25	15	80	30	35	20	11,3
Смоленск область	35	50	80	70	30	40	12,7
Сталинград хоорай	—	10	—	10	—	—	5,5
Сталинград область	25	50	80	100	70	12	23,3
Тамбов область	35	45	60	60	50	15	40
Томск область	25	40	100	70	50	40	8,0
Тюва автономнуг область	100	100	100	100	100	100	100,0
Тюва область	30	20	80	40	50	35	7,9
Тюмень область	50	40	80	80	15	40	19,6
Ульяновск область	30	50	70	50	15	40	13,3
Челябинск хоорай	—	5	—	4	5	—	2,4
Челябинск область	35	15	60	40	20	40	6,9
Чита область	35	25	100	40	50	50	14,8
Чкалов область	35	30	70	50	15	50	8,5
Ярослав область	35	20	40	40	30	40	7,4
Татар Автономнуг Совет Социалисттиг республика	35	35	60	50	50	25	40
Оон иштинде Казань хоорай	—	5	—	5	5	—	3,6
Башкир Автономнуг Совет Социалисттиг Республика	35	35	60	60	50	20	30
Оон иштинде Уфа хоорай	—	5	—	5	5	—	100
Дагестан Автономнуг Совет Социалисттиг Республика	60	80	100	100	100	60	100
Бурят-Монгол Автономнуг Совет Социалисттиг Республика	35	50	100	50	60	50	40
Кабардин-Балкар Автономнуг Совет Социалисттиг Республика	35	40	100	60	25	100	17,5
Карел Автономнуг Совет Социалисттиг Республика	100	25	100	40	40	100	40
Оон иштинде Петрозаводск хоорай	—	20	—	20	—	40	7,9
Коми Автономнуг Совет Социалисттиг Республика	35	20	100	40	50	40	6,8
Марий Автономнуг Совет Социалисттиг Республика	35	60	100	100	80	25	40
Мордовия Автономнуг Совет Социалисттиг Республика	40	50	100	100	80	25	80
Сонгу-Осетин Автономнуг Совет Социалисттиг Республика	50	50	80	50	50	25	40
Удмурт Автономнуг Совет Социалисттиг Республика	35	30	100	40	50	30	100
Чуваш Автономнуг Совет Социалисттиг Республика	35	60	100	70	80	40	40
Якут Автономнуг Совет Социалисттиг Республика	100	100	100	100	100	100	100,0

РСФСР-ниң Дээди Советинин Президиумунун Даргазы М. ТАРАСОВ.
РСФСР-ниң Дээди Советинин Президиумунун Секретары И. ЗИМИН.

Москва, Кремль, 1957 ч. март 14.

РСФСР-нин крайларын, областтарын, республика чыгырларында хоорайларын болгаш автономнуг республика чыгырларында хоорала-	Шилчигелерин хуулары						
Колхозтардан олча-ажыл үндүрүлгөн	Чо-дан олча-ажыл үндүрүлгөн	Көдө-ажыл-агый үндүрүлгөн	ССРЭ-нин бот калкындан, уруу чык болгаш өскө-дээ алган атыларын үндүрүлгөн	Күртүнө чыккычкы-неринден	Машина-трактор станцияларын, кулаларын	Ыштан орууга	Саарылга үндүрүлгөн
Алтай край	25	40	80	50	50	10	6,1
Краснодар край	15	25	50	40	30	10	4,4
Сочи хоорай	—	30	—	30	50	—	23,2
Красноярск хоорай	—	5	—	5	5	—	15,0
Красноярск край	35	35	70	40	50	20	8,5
Приморск край	50	20	80	40	50	30	5,3
Оон иштинде Владивосток хоорай	—	10	—	10	20	—	8,8
Ставрополь край	20	30	70	40	55	10	9,1
Хабаровск край	100	30	100	70	60	50	6,1
Амур область	40	50	100	70	20	100	8,8
Архангельск область	40	50	70	50	50	25	40
Архангельск область	35	25	80	50	50	100	11,0
Астрахань область	40	35	100	60	60	40	10,2
Балашов область	25	50	80	60	60	10	100
Белгород область	25	50	60	70	60	10	50
Брянск область	35	50	70	60	50	25	40
Великие Луки область	35	50	100	80	60	30	40
Владимир область	35	30	80	40	40	40	7,6
Вологда область	50	50	100	60	60	30	40
Воронеж область	30	30	50	35	30	10	100
Горький хоорай	100	5	100	10	5	—	—
Горький область	20	10	50	20	30	20	10
Иванов область	25	25	80	50	40	30	40
Иркутск область	25	20	80	50	50	25	40
Калининград область	75	30	100	40	70	70	100
Калинин область	20	25	40	30	30	25	20
Калуга область	35	50	80	60	60	30	40
Камчатка область	35	25	60	40	30	15	100
Кемерово область	100	30	100	70	70	100	40
Киров область	35	20	80	30	30	25	40
Кострома область	35	50	60	50	50	25	40
Кострома область	35	40	80	60	50	25	40
Куйбышев хоорай	—	5	—	5	5	—	—
Куйбышев область	25	30	70	60	50	15	40
Курган область	35	50	80	60	50	12	40
Курск область	35	50	60	60	50	15	100
Ленинград хоорай	100	5	100	10	10	—	—
Ленинград область	35	20	60	40	30	50	40
Липецк область	35	50	70	60	70	20	100
Магадан область	—	40	—	100	80	100	100
Малотов хоорай	—	5	—	5	5	—	—
Малотов область	35	25	70	40	50	25	40
Москва хоорай	100	5	100	8	25	—	100
Москва область	25	10	50	20	10	40	40
Мурманск область	—	25	—	50	50	100	50
Новгород область	25	60	80	60	50	50	40
Новосибирск хоорай	—	5	—	5	5	—	—
Новосибирск область	35	50	70	80	70	10	40
Омск область	50	75	80	80	90	10	50
Орел область	50	50	100	70	70	15	100
Пенза область	25	50	70	65	50	15	40
Псков область	35	60	80	100	80	25	100
Ростов область	25	20	160	30	30	10	100
Рязань область	35	50	80	60	60	20	40
Саратов хоорай	—	5	—	5	5	—	—
Саратов область	35	50	80	60	70	15	100

Ленинград. Хөвөң кылларында хөвөңг «МВЧ»-100 деп хөвөң дырап кыллар чаа машинаны «Вулган» заводтун бөлүк конструкторлары чогадып кылган. Ол машина шақта 40 килограмм чедир хөвөңни дырап бүдүрүчүлүгү, машина чаа техника-биле хандырылган.
Чурунта (солгай талазында оң талазында): слесарь-механик М. Е. Семенов, инженер-конструкторлар Г. С. Сахаров болгаш А. З. Шерман оларның чаа машинаны шыгалада белеккен турары.
Фото А. Михайловтуу. СЭТА-ның фотохроникасы.

Хуу чуртталга бажыңнары тударынга күрүне чээлиери

ССРЭ-ниң Төп коммунал банкызы 1956 чылда хуу чуртталга бажыңнарын тудууга берген чээлин түнөсүн кылган. Чурттуу хоорайларында болгаш ажилчын сууларында ажилчыннар болгаш албан-хакчыларын 115 муң чаа бажыңнарын ажылатка кирген, ол болза 1955 чылда болаарга 13 муң бажың хөй болганы ол. Оларның нити шөү барык 5 миллион дөбөлүк метр болуп турар. Ол бажыңнарын ажилчыннар болгаш албан-хакчылар күүрүндөн алган чээлин тудуушкуну ың улуу-биле калбар. Төп коммунал банкымынга түнөсүн 1957 чылда чээлин бөөрү-биле берген ажилчын өрткөн чылда берген түгө дөмөйлөргө бүтүн чурттык катап хөй болуп турар. Хоорайларда болгаш ажилчын сууларыда чуртталга бажыңнары болгаш албан-хакчылар хуу чуртталга бажыңнарын тударынга 1 миллион 350 миллион рубльдин чээлин алыралар. Хуу бажың тудуучуларынын 150 муң хире бажыңнары шыгала тудуушкуну чаа чурт турар. (СЭТА).

Улуг Октябрының 40 чыл оюнга уткуштур

Сүт-Хөл районда «Сталинчы орук» колхозунун бүдүрүлгө пазында 60 чылын элден чутула тудууларын кыллары берген. Чуртталганын 24 бажыңнарыдан аңгыда, чазыныкта мастерскаяны, чурт бажыңнын болгаш хлеб бажыңнар черин тудууларын, 2000 хөйүн, 100 инетин, 50 бажыңнын калкыларын кылды. Бо талазы-биле 14 муң чулуктар азы 2100 кубометр тудуу ымы херек.

Болжолтун амы күжүгө болаарга ол чик эвес орулга. Плана кирген тудууларын Октябрының социалисттиг Улуг революциянын 40 чыл оюнга уткуштур бүтүн доозарын тудуу бажыңнарын тудууларын, 2000 хөйүн, 100 инетин, 50 бажыңнын калкыларын кылды. Бо талазы-биле 14 муң чулуктар азы 2100 кубометр тудуу ымы херек.

Тудуу ымын Шени бажында белек дооскан, амы күжүгө ол ымыча утканган, ол аразы 70 километр чер. Март 10-га чедир тудуу шөдөрүндө 1100 кубометр сөөртүп алган.

Бригаданын бажыңнары артында сөөктү хүнөргө чедир койнуу чаа 2 калкыларын тудуу дооскан, чуртталганын 6 бажыңнарын ханамын турткан. Ол ымын ында орутка школанын фундаменти база салын элел берген.

М. ЧАРТАК-ХУНА.

Бижикке өөренип турар

Ажылчын болгаш көдээ корреспондентилерниң чагаалары

Ада-ие ындыг болур

Болжозу коммунист Салчак Тойбухаа — сес урууларның аламы. Оң беш урууларын Кызыл-Даг чады чыл школанында, бир уруу Тээли ортумук школанында өөренип турар. Оларның ийикти күрүениң долу хандырылганында. Урууларның өөрелгениниң, кижизилгениниң дугайында сагып салып турар.

Салчак Тойбухаа болгаш оң калайыш эш Долганмаа урууларның өөренип турар, орунлары, чырымы тускай белектер берген болгаш өөрелгениниң номнары болгаш өөренип херекселдер-биле оларны бүрүн хандырган, а ол ышкаш оларның материалдыг хандырылганы база багай эвес.

Ол ада-ие урууларның канчаар өөренип, кичээлдерге белектерин, дыштанып турарын хүн бүрү хайлаар, оларның хүн демелелдерин, кыдыраштарын көрүп турарлар. Ол ышкаш олар башкыларның сүмелээнин баггаар урууларынга тускай хүн чурумун тургузуп берген болгаш оң күүсөлдөни хынап турар. Олар бирги элчегде өөренип уруулар кичээлдеш кээр, чегирегениниң фонда бир шак иштинде арыт агаарга дөстөгүлүктү, дыштанып турар. Дөрт шактан адым шакка чедир бажында онаалганы кылдыртыр. Бир шак иштинде ада-иеиниң ажалдыгынга дүзүлүшүр. Чеди шактан сес шак чедир ажалдыг кылып, оң соонда үжөн милүт болгаш чегирегенин дыштанылганын сөөлүндө артык шактарда номчулга кыдыр.

Ол ада-ие урууларның кичээлдеринге айда дөрт калап олуржуп турар болгаш школа-биле бижыг харылаалы. Школаның, класстарың ада-ие хурадаларына, урууларны өөредириниң, кижизилгениниң дугайында лекция-беседаларга үргүлчү көп турарлар. Урууларынга «Пионерская правда», «Гигиены анык-тар», «Смелые шаг» солуннары чыгып берилген.

Олар урууларның күш-ажылчы кижизилгенине база кичээлгенин салып турар. Эрткен 1956 көдээ ажыл-агый чылында оларның уруулары колхозка 240 ажыл күш-хүнүн ажалдааннар. Уруулар достуг шактарында ада-иеиниң ажалында дуулап, бажың иштин чүп, аяк-саваны арылап, бичик дүмэлэрин хайлаар турарлар.

Башкы М. НЫЗЫЛ-ООЛ, Бай-Тайга район, Кызыл-Даг чады чыл школы.

Дуржулгалыг бригадир

Барыш-Хемчик районун «Кызыл тараачы» колхозунун тууган бригадир Белек-Баир чуртталганын, бүдүрүлгө болгаш култура-амыралык туугуларын кылдырып 1951 чылдан бээр ажалдап келген. Колхозчу суурда оң киришкенин туугулар барык чок. Чүгө эрткен ажал-агый чылында беш оң бригадын колхозчуларга 40 ажыл чуртталга бажың-нарын кылган, чеди чыл школын база арылап дооскан, магазин бажыны болгаш чаа клубту ажалдап килген.

Бо чылдың планында 60 чуртталга бажыңнары турар көрүлгөн. Ам 25 бажыңның хаванын салып, механизастыңар сүт-бараан ферманыңга ажалдап бажыңнык болгаш 100 бажың кирер пазанын туугуларга база эгелген. Бригада дилги ферманыңга бажың болгаш 250 кой кирер кажаны чоокта чаа дооскан. Туугулар ортуңда солун номчулганы, беседалың чорудуп, хана солунун доктаамал үндүрүп турар. Белекче чогуу 2600 кубометр ишти бүрүн белекче, оң 600 кубометр сөөктү эгелеп алган. Шөвөрлөс, Мазар-оол, Сөгөлдөк, Делер-оол, Очур-оол олархун норманын 175 хуу чедир күүсөдүп турарлар.

С. ТАВАА-САМБУУ.

Механизаторларның чедишкени

Чаз-Хал МТС-тиң механизаторлары чымы хову ажалында багай эвес белектерин турар. Март 10-га чедир 32 тракторларын, 31 трактор илчилерин, 41 селуларын, 8 культиваторларын, 7 аудиринтерин, 230 илчилрин бүрүн септеп дооскан.

Көдээ ажыл-агый машиналарын септегенин Савченко, Воронцов, Чалбаа, Салы, Сюрюм-оол, Дамба-Хуурак, товары Глухих, чазаныкчы Салык олар мергезилдин болгаш кызылдан илчилерин турар. Механизаторлар ортуңда беседа, номчулганы калбартып, хана солунун доктаамал үндүрүп турар.

Н. ЛОПСАН.

Эки ажылдыг пропагандист

Сут-Асы ортумак школада башкыларның агар-политика бөлүмүнүн пропагандист Бусев бодунун ажалын дыннакчыларның ийикти билиниң дегенде таарыштыр тургускан. Кичээлдерин доктаамал үндүрүп белек дегенде эрттирип турар.

Бижыг билини алган дыннакчылар кичээл бүрүгүн эки белектерин турар. Кичээлге белектерде «Учительская» болгаш өскө-даа солуннары база журналдарын ажалдап турарлар.

О. КУМАЯК.

ЧАСКА БЕЛЕТКЕЛДИ КҮШТЕЛДИРЕР

Нолхозчуларның хүлээлгези

Чаз-Хал районун Ленин аттыг колхозу Октябрьниң алдарык 40 чылында чедишкениниң ужуражыр дөст белектерин хүлээлгени алган. Бо хүнүндө чымы хову ажалында белектерди колхоз органиастыг чорудуп турар. Тараа культу-раларының 174 тонна үреиниң бүрүн арылаптың. Ол ышкаш 30 илчилерин, 22 тергени, 42 атың бүрүн дериг-херекселдерин септеп дооскан. Ховунун № 1 бригадынга хамаарышса тарыл-га шөүндө айт, машина-биле 50 тонна ажал эдети, 8 тонна күш эдөн, алды тонна хүлү сөөктү төккөн.

Бирги бригаданың туралында столован бажыңын, чүнар бажыңын, чуртталганын

бир ийикти бажыңын белектер алганнар. Чымы хову ажалын 8 ажал хүнүндө дооспаша, гектар бүрүгүндө тараа культу-раларының 22 центер дүжүгүн өстүрүп ажап алыр дөст колхозчулар кызылмай ажалдап турарлар.

Ногаа бригаданы 20 парниктерин, 10 муң ярик-өскө саважыштарын, 30 ажал шымыларын кылып, 8 тонна өдөк, 15 тонна кара довракты сөөктү белектер алган. Колхозчулар боттарының алганы белектерин хүлээлгелерин амырал кырында ботандырырынга күженишкенин ажалдап турар.

Д. ДОРЖУ.

Ам-даа белең эвес

Улуг-Хем районун Киров аттыг колхозунун № 1 болгаш № 2 хову бригадалары чымы тарылга белектер ажалын кошкып чорудуп турар. Шөүндө колхоз ийикти-биле 1300 тонна өдөк төгөр планын тургаш, чүгө 500 тонна өдөкти шөүндө сөөктү алган. Тарылга херек чөпсөк-херекселдерин септеп дооскан чоруп турар. Колхозта бар 8 тергелерин чүгө 4-тү белектеринген.

Тараа культу-раларының болгаш ногаа-ларын үреиниң колхозта ам-даа чет-челетинген. Кызыл-а үреиниң беш 12 тонна четпес. Бар үреиниң арыл-лашкыны база оолашкында. Хову тур-галарында негетинин турар септегелерин чөртүшкан. Хову бригадаларының бри-

гадирлери Пучукай, Окте-оол олар кышты эрттир-ле ажал чок туруп-турар, ам көп дөстүр турарлар.

Д. ЧАМЗЫРЫН.

Танды районун Ленин аттыг көдээ ажыл-агый артели 1957 чылдың чымы тарылгазынга херек үреиниң доору-биле уруп, арылап алган-даа болза, чөпсөк-херекселдерин септеп дооскан кошкып чорудуп турар. 22 эш илчилерин чүгө 12-н, 25 бүрүн айт дериг-херекселдерин бажың, 15 тергелерин база бажың септеп алган.

Шөүндө хар доктаахыр, улобренелер төгөр болгаш бугаар уунуга суг булу-тадырар ажал чорутайн турар.

Т. ТАЖИ-САМБУ.

Органиастыг белектер

Эрзин районда «Коммунистиче орук» колхозунун колхозчулары чымы тарыл-ганы чедишкениниң эрттир дөст белектер ажалдарын органиастыг чорудуп турар. Нарынның Чыраалыг деп чөдө хову тур-лаан дерип дооскан. Тарылга шөүлү ка-жааларында 2000 ажал сыраны дүжүгүн белектерин. Тараа склады тулар материал-ды сөөктү алганнар. Хову бригадаларының

кежигүннери тарылга шөүлүндө 60 тонна өдөкти сөөктү төккөн.

Тараа культу-раларының 70 тонна үреиниң белектерин, арылап алган. Бо ажалдарга Серен-Доржу, Давазак, Ном-чу-Белек, Назын-Хал олар кызылдан ил-чилерин турар. Тарылганы белек агро-техниктиг негелдер баггаар эрттир дөст бригада чүткүлдүг ажалдап турар.

Н. КУРЗАТ.

Ногаа олуртулгалыг белектер

Улуг-Хем районун Сталин аттыг көдээ ажыл-агый артелиниң ногаа ажалын бригаданы олуртулгала белектерин органиастыг чорудуп турар. Бригадада 18 ажал бар, олар 5 парниктерин белек-чөп, оң өдөк-биле долдурган, 47 ра-маларын болгаш 78750 ажал при-өдөк саважыштарын белектер алганнар.

Колхозчу херекселер Байлан, Мын-кай, Хүрөң олар бригадала үгелерин ажалдап турар. Ногаа олуртур шөүлө 250 тонна өдөк сөөктү тургаш, 265 то-наны чедиргенер.

Т. ДАДАР-ООЛ.

Кичээңгей салыр

Тус чөриңг удобрениел — хүл, өдөк белек дүжүг өстүрүп алырында чүгөдө чүл болур. Ийикти турбоз Чаз-Хал рай-онун Молотов аттыг көдээ ажыл-агый артели бо талзы-биле сагып салбайн турар.

Тарылга шөүлүндө өдөк, хүл төгөр ажал

амыгаа чедир чорутушкан. Тарылга эгелеринге чедир эвөөш үе артык. Кол-хоз баштаар чөп, өң малаңны хову брига-даны тарылга шөүлүндө өдөк, хүл төгөр ажалды органиастаары негетинин кел-ген.

Ш. САНЧАТ.

БҮДҮРҮЛГЕГЕ МАСТЕРНИҢ РОЛҮН БЕДИДЕР

седип, мурнакчы ажалдап турар.

Теп автосептеге мастерскаларның мо-тор цехиниң мастери эш Соболевко база бодунун багай эвес органиастыг мергезилдин көрүлгүн турар. Оң мурунда чөп үргүлчү хожудан каап, планинны күжестиней, чымы шынарыг про-дукциян үндүрүп келген, эш Соболевко мастери кирген соонда чөп планын күжөдүп эгелген септегенин шынары өңкөжөн. Ажылчылар-биле үргүлчү чу-гааларын, сүмелжип турар, ийчангаш кижилер-биле ажалдарының өңи тыла берген, хүн бүрүнүң өң-хуунун беседа-ларын алган, оң чөптин ажалын нарынның хурадаларын өй-өйдө кылып, адаа амыралчы болгаш бүдүрүлгеге чүгөдө айттыгыларын чүгөдөжүп турар.

Оң-биле чергелештир, чамдык бүдү-рүлгелерде мастериң ролун куудал-дып турар чоруктар барын демгелээр херек. Бүдүрүлгениң айттыгыларын шийиртээрлерин оларын кириштерибейн турар болгаш харын оларын кылып турар ажалында дуза көргүзгенин үзүп шаштылап, холгаарлай бөр чүлөлөр хөй. Оң харазы-биле мастериң ажал-чыңар-биле бот-баш ийикти ажал кыл миниматизация бастынып, харын эки ажалдап турар ажалчыларын бодунун ийикти-биле мактаар ийикте, ол ышкаш күш-ажылдың салгыла-чурунун үрөп турар кижилерге салгырың чүгөдө бол-гон эч чөк ийикти байдаларга чедирин турары чажыт эвес. Оң ажалда мастери-нин ролун чедир үнөп көрбөй турар чоруктуң бир барымдаа болза, бүдүрү-лгениң администратия мастери, оң ажалында бичик-даа хамаарылга чөс сүр өскө аап-саан ажалды кылдыргаш, мастериң бүдүрүлгеге ролун шүүт чи-дирин турар чүдүлөр бар.

«Тыва тууг» трестинде ийикти чөп-чоруктар ам-даа үргүлчүлөшкөн. Олар бүдүрүлгелерин баггаар органиастыг чоруктуң үзүп, харын ажалчыларга материалдар, чөпсөк-херекселер тыл бөр белектерин болу берген, кан-дыг-ла бир чөс чөпсөкчөдүп ажал дөст албап чертеринин болгаш оң на-

И. Комбужап 1951 чылда Алашха ор-ганиастыг колхозка кирген 115 мол-дургаларын каларын эгелген. Ол молдурга-ларын менди чыл ажырап дөст чымы олтург черлерге каларын септирген.

Ол-ла молдургаларын ийи чыл хире каларын чорда, Алаштың колхозу Тээлиниң Молотов аттыг колхозуна каттышкан. Комбужап ол-ла молдургаларын калары-на, улгартып каттышкан колхозтуң Те-ниң-Алаш ферманың каларыны болу берген.

Комбужап ол фермага 4 чыл иштинде ажалдап келген ийикти-биле алды чыл ажырап ийик каларын турар. Оң баштай каларын эгелген 115 молдурга-ларын 54-тү үзүп сээр ийиктер болу бер-ген.

Кадарчының чүгөдөп турары: ийикти белек продуктулуг болуру ажалда, хай-

КОЛХОЗЧУ МАЛЧЫННАРДА

Кадарчы Комбужап

гааралындан хамааржыр. Чаш бызааны бичеңден эгелеп багай ажалда болгаш хайлааралга, ылаңды кыштын соогуна багай байдалга тургузарга өздөстө бичи, сүдү эвөөш ийек болур. Мадун өйткөр, сүктүр болдурарда чажыңдан эгелеп эки өстүрери чүгөдө.

Бо чымын оң кададында 91 баш сээр ийиктер болгаш молдургалар бар. Ол ийиктерин күш-деңгис ортумактан өрү. Оларарын кыштын байдалына таарыш-тыр түс-түс түрү, планнап алган ажал-дап турар.

Ийик каларында эки көртүлгелери дөст Комбужапты Бүтү-өлүлгөдүг көдээ ажыл-агый дегендеңин Кол комитетин-ден «Биче көңүл медаль»-биле шаңнаан.

С. КОМБУА-ООЛ.

«Шынык» корреспондентизи.

Малчының дуржулгасы

Бай-Тайга районун «Тийлелге» колхо-зунун сурагыг малчыны эш Канданын кадамында бо чымын төртүр 450 хой бар. Оларын дөк кезин төртүр, ам мында 228 хураганнар бүрүн дөртүрүп турар.

Төрөн хойларга сизен, немелде өскө-даа чегирин, өң ийиктер алган хура-ганнарда сизестан көк сизини берип турар. Хой массалын-биле оолаарынын муру-нуна эш Кандан 1000 баш хой кирер кажың чаа кыштанчө кажы берген. Ол кыштанга тууган чымын кажы чаа ху-раганнар хүлөп алырынга таарымчалыг үш өрөөдөрлөг.

М. НЫЗЫЛ-ООЛ.

Бедик хүлээлгелер

Эрзин районун «Кызыл сыдык» кол-хозунун малчылары мадун өйткөр, сү-ктүр чоруп белектер, чаш төгүп бүрүн алыр дөст социалист чарышса белек-кес хүлээлгени ап турарлар.

Дуржулгалыг малчин Мөө-Хөвүнүң ка-дамында 332 баш шээр мал бар. Оң иш-тинде төртүр 226 хойдан 237 хураганны камгалап алгышкан, хойдан-на 1,9 кг

дүктү кыргып алырын хүлээлген. Хойжу кажаларың өдөк-хөргөжин хооруп, не-мелде чегирин берип турар.

Мөө-Хөвүнүң малынын кышкы байдалы эки. Четир санын чөм куражыларын бар. Хойжу кадарчы Калчан-Шарын со-циалист чарышса кылгырган.

Н. СҮЛДЕМ.

Колхозтун фермаларында

Улуг-Хем районун Киров аттыг кол-хозунун малчылары мадун чаш төгүп чидир чөпкө дөртүрүп алыр дөст күженишкенин ажалдап турар. Март эгелен чөп төртүгүн 400 ажал ху-раганнар менди, эки дөртүрүп турар. Бо талзы-биле Аракчаа, Шагын, Тумат болгаш оон-даа өскө малчынар кызымап ажалдап турар.

Колхозтун № 1 болгаш № 2 сүт-ба-раан фермаларында саалчылар Бүрткөк,

Анчымаа, Доспанмаа, Чанчыммаа олар-нын төгүп ийиктерин 70 бажылар-ның күжү сөмө, эки ажал турар. Кер-тикең, Дажыккан ий-кайың ажал турары 75 бажыларын күжү сөмө, оларын сизин чөвөңгөр өстүрүп турар.

Колхозтун хаан ажалчыларын Дым-раш, Саймыбир олар 25 хаваннарын баштайгы төрөн 184 оолдарын бүрүн камгалап алган, дөртүрүп азырап турар.

Д. ЧАМЗЫРЫН.

кандарының ажал-бүрү ийикти чөри-ниң ажалдары-биле чүдө каап турары-ның харазы-биле ол мастери ажал чөри-не ажалчыларын күш-ажыл башкыры органиастаар ажал чөк болу турар. Чижээ, сапог дараар чөптин мастери эш Зайцевтиң ажалдар шашыны 50 хууу кандарының хөй санын ажал-бүрү бажык документаларын ажал башкыларына түп турар.

Мастер бүдүрүлгеге чүгө органиасты-чым болгаш командири болу эвес, а харын бодунун үзүтүп турар коллективниң кижизилгени болу журулуг. Мастер-ажылчының баштайгы кижизилгени болгаш бажымы. Даг экспедициянык теп механизми мастерскаларын бүдү-рүлгелерин мастери оң негелден күжөдүп турар. Мында мастери бүдү-рүлгө ажалының талзы-биле ажалчы-нарга беседаларын доктаамал чорудуп, харын чурт иштинде болгаш даштыкыда сөөктү болушчуларын дугайында со-нуургагык беседаларын база үргүлчү чо-рудуп турар. Ол чорук ажалчы массалар-ның политиктиг болгаш күш-ажылчы идеяны дүк көдүрүп турар.

Мастер социалист чарыштын органи-астык болу журулуг. Ол мурнакчы дуржулганы бодунун чөптин, үчөстөгү-нүн, сизаның ажалчыларын орту-зунга ийиктерин хүлээлгени. Ийикти турбуже, чамдык мастери оң чүгө профилек органиастыларын чөс деп санап турар чүдүлөр бар, ол окта шын эвес. Бүдүрүлгениң өргө-ажытары ол бү-гү чөптөстөр болгаш шын эвес хоралыг билишкениниң дарып чалтап, бүдү-рүлгелер мастериң ролун бажылаарын негеп турар.

Мастер бодунун баш билин кылып турар хүлээлгени ажалчыны дугайында хары-салганы чүктөр болгонда, ол бодунун эгелерин долдуп-биле ажалчылар ханды-ры чүгөдө. Оң бүдүрүлгелерин үзү-түкчүлөр чайгыш чөк ботандырап журулуг.

Бүдүрүлгеге мастериң ролун бедидер — бистид үзүтүр бүдүрүлгелериниң, транспорт болгаш тууг органиастык ажалың ажалчынең улуг ужу-дузалыг болу.

Л. ЗАБОВЕ,

СЭБ-ниң Кызыл хооромунун үзүтүр болгаш транспорт калдынын артелекчын.

Агро-зоотехниктиг

Өөредилгени күштелдирер

Сут-Хал районун «Сталинче орук» колхозунда агро-зоотехниктиг болгаш зоотех-никтиг курстар эрткен чылдың ийибэда органиастыг болган. Ийичал-даа бо кур-сарың программа баггаар өөредилгени чорутайн келген. Өөренип кижилерин дамыны кылган оларын база курстарга башкылар агроном Гречунини болгаш зоотехник Муронини колхоз баштаар чөри-ниң хурамында бажылап турган. Очулду-ругчу кижизилгенин тургустунган.

Ийикти-даа болза дыннакчыларын хөй кезин кичээлдерге мырылап келбейн тур-ган. Өөредилгени доктаамал, бедик деген-дир чорудурун чөмчөлдөр ажалы-маан. Ийчангаш өөредилге үргүлчү түк-төлип, куу денемде туруп турар. Агро-зоотехниктиг өөредилгени ам доктаамал чорутуру-биле айттыгыг шындыг кел-дир херек.

М. ЧАРТАН-ХУНА.

Улуг-Хем районун Маленков аттыг көдээ ажыл-агый артелиниң колхозчу-ларын агро-зоотехниктиг өөредилгени эрткен чылдың күжүнүндө-ле органиастыг болгаш. Баштайгы кичээлдер эрткен, а доктаамал өөредилге болгаш-таан. Агро-зоотехниктиг курстарың үзүтүгүчү турган Туганас эвес чөсөк ажалдап чөри барган соонда, өөредилге болгаштаан.

Колхозтун үзүтүгүчүлөр, ийикти агро-ном Сулүй-оол, зоотехник О. Дюгак олар колхозчуларын өөредилгенине шындыг кичээлгени салыр үш кел-бөөн деп бө?

Т. БАЛГАН.

Садып алыкчыларын хүндүлөп көөр

Чаз-Хал районун Ленин аттыг көдээ ажыл-агый артели ол районун үзүг колхозтарының бирөөсү. Чаз-Хал райо-нунун продукт садылаар магазин ол колхозта ажалдап турар. Ийикти болза-да, садып алыкчыларын негелден ук магазин эки хандырап турар деп санап болбос.

Байы-даа чылдың кышкы айларында магазинни ийикти үзүлчү сөөк, кууду-чудан беш чамыкта дора. Магазинде сүтүлгелерин септегенин чыл бүрдө чоруттайн келген, а сүтү септегенине чарыгдар ажалы чөмчөлдөр дугайында магазини мурунда эртелекчиз турган Ламба-даа, ажал эртелекчиз Козлова-даа райо баштаар чөриден чадгыс удаа эвес дилеп келгенер.

Ийичал-даа, ол магазини септегени чорудар, септегеге херекелерин чүдү-лөп бөр дугайында районун үзүтүг-чүлөр шүүт сагып салбайн турарлар.

Магазинни ийикти сөөк болган ужуру-нда чамдык продуктуларын шынары ба-сырап турар. Магазинге келген садып алыкчылар кыштын сөөк хүннеринде ажал чадгыс шап-даа чедир турбайн де-дир үнөсөй бөрү хаа эвес. Чаз-Хал районунун үзүтүгүчүлөр салып алы-кчыларын хүндүлөп көөр журулуг.

Т. НУКОВА.

Чөптүг негелде

Областың ыраа районнарының бирөөн Тожунун «Май

РЕДАКЦИОННЫЙ АДРЕС: Бээлий Шетинини будучузу, бажы № 3. ТЕЛЕФОННАРЫ: редакторун 3—62, редакторун ораакчызынын, иштики информация кылдызини — 3 — 88, харысалгалыг секретарынын культура болгаш амырал кылдызини 4—98, партияжи амыдырал, пропаганда, улетпур болгаш транспорт, кедээ ажылагыч кылдыстерини 3—68, чагаа кылдызини баз булгалтериянын 3—65.

ТС—00548.

Культура өргөселиниң типографиязы